

МІНІСТЕРСТВО СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

**ІНСТИТУТ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ
ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ЗАЙНЯТОСТІ УКРАЇНИ**

Кафедра психології та соціальної роботи

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ПП 5 «МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ
ПСИХОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН»**

**ПІДГОТОВКИ АСПРАНТІВ
заочної форм навчання**

**ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 05 «СОЦІАЛЬНІ ТА ПОВЕДІНКОВІ НАУКИ»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 053 «ПСИХОЛОГІЯ»**

Київ-2020

Робоча програма навчальної дисципліни «Методика викладання психологічних дисциплін» для підготовки докторів філософії наукової спеціальності 053 «Психологія».

Автори-укладачі програми:

Бегеза Л. Є., кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України;

Зелінська Я.Ц., кандидат психологічних наук, доцент

Рецензент: *Пріб Г.А.*, доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри психології та соціальної роботи Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України.

Затверджено на засіданні кафедри психології.

Протокол № 3 від 08 жовтня 2020 р.

Схвалено Вченою радою Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України.

Протокол № 8 (160) від 29.10.2020 р.

© Бегеза Л.Є., 2020

© Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України (ІПК ДСЗУ), 2020

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Методика викладання психологічних дисциплін» складена відповідно вимог освітньо-наукової програми підготовки аспірантів спеціальності 053 «Психологія».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є теоретичні принципи та форми організації навчального процесу в різних типах навчальних закладів; засоби діагностики та контролю знань з психології.

Міждисциплінарні зв'язки.

Програма курсу ґрунтується на знаннях, отриманих аспірантами в ході освоєння курсів «Наукові школи в психології», «Теоретико-методологічні проблеми в психології», «Зарубіжні освітні наукові системи».

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Нормативно-правове забезпечення освіти, цілі і принципи викладання психології в різних типах навчальних закладів.
2. Зміст психологічної освіти та розробка навчального курсу по психології. Прийоми активізації учбово-пізнавальної діяльності студентів та засоби діагностики якості знань.

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладання навчальної дисципліни є формування у аспірантів системних знань та навичок ефективного здійснення педагогічної діяльності, засвоєння активних методів і прийомів викладання психологічних дисциплін в різних типах навчальних закладів, а також технологій проведення контролю та оцінки якості знань.

1.1. Основні завдання вивчення дисципліни:

- ознайомлення із категоріальним апаратом та основними тенденціями розвитку сучасної психології;
- засвоєння нормативно-психологічного забезпечення освіти,
- вивчення методів та форм викладання психологічних дисциплін;
- розуміння особливостей професійної підготовки і діяльності викладача психології;
- усвідомлення технології розробки навчального курсу з психології; підготовки тематичного плану занять і планування навчальних занять;
- засвоєння методів діагностики та контролю при викладанні психологічних дисциплін;
- оволодіння навичками практичного застосування знань в організації самостійної науково-дослідницької роботи.

1.2. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні

знати: нормативно-психологічне забезпечення освіти, методи та форми викладання психологічних дисциплін; особливості професійної підготовки і діяльності викладача психології; методи діагностики та контролю засвоєння знань.

вміти:

- застосовувати європейську кредитно-трансферну систему (ЄКТС) та впроваджувати кредитно-модульну систему в організацію навчального процесу;
- знати та розуміти технології розробки навчального курсу з психологічних дисциплін; підготовки тематичного плану занять, планування та організацію навчальних занять і самостійної роботи студентів;
- уміти застосовувати прийоми активізації пізнавальної діяльності студентів у процесі засвоєння психологічного матеріалу, засобів діагностики та контролю засвоєння знань і вмінь з психологічних дисциплін;
- знати особливості післядипломної підготовки викладачів психології у вищих навчальних закладах;
- застосовувати різні концепції, методи та прийоми навчання та виховання з урахуванням психологічних закономірностей розвитку особистості в умовах навчально-виховного процесу та його цілей.

**На вивчення навчальної дисципліни відводиться
60 годин /2 кредити ЄКТС.**

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Нормативно-правове забезпечення освіти, цілі і принципи викладання психології в різних типах навчальних закладів.

Тема 1. Психологічна освіта : історія та сучасний стан. Освітньо-професійні програми і викладання психології

Сутність, об'єкт і предмет методики викладання психологічних дисциплін. Історія викладання психології в ХУІІІ-ХІХ ст. Історія викладання психології у вищій школі в ХХ ст. Основні тенденції сучасної психологічної освіти. Основні вектори політики формування єдиного європейського освітянського простору: прийняття тривірневої структури вищої освіти (бакалаврат, магістратура, аспірантура); розробка модульного принципу освіти згідно з європейською системою кредитів (ЄКТС); забезпечення взаємного визнання дипломів на європейському рівні; сприяння мобільності студентів і викладачів; розробка методологічних засад для оцінювання якості освіти.

Програми професійної освіти. Зміст психологічної освіти у вищих навчальних закладах України різних ступенів. Післядипломна психологічна освіта в Україні.

Тема 2. Цілі та принципи викладання психологічних дисциплін на різних освітянських рівнях

Мета освітнього процесу. Принципи, на яких ґрунтується освітній процес. Нормативна та вибіркова частина змісту психологічної освіти. Структурно-логічна схема підготовки психологів. Навчальний план та робочий навчальний план. Основні освітні програми вищої професійної освіти по спеціальності «психологія» на першому (бакалаврському) рівні. Способи побудови навчальних програм. Програми вищої професійної освіти по спеціальності «психологія» на другому (магістерському) рівні. Основні освітні програми післявузівської професійної освіти з психологічних спеціальностей (освітньо-науковий та науковий рівні).

Тема 3. Основні тенденції розвитку психології в світі і психологічна освіта

Типова тривалість психологічної освіти: при неперервній загальній освіті, при неперервній спеціалізованій освіті, при перервній психологічній освіті. Типовий зміст психологічної освіти: фундаментальні та прикладні психологічні дисципліни, які вивчаються у більшості держав. Науково – орієнтована та практично орієнтована професійна психологічна освіта. Вихід психології за межі вищої освіти. Розробка механізмів забезпечення якості освітніх психологічних програм. Перспективи для України при входженні до загальноєвропейського освітнього простору. Розвиток дистанційної і неперервної психологічної освіти. Посилення ролі прикладної і практичної психології. Диференціація психологічного знання і галузей психологічної освіти.

Тема 4. Особливості впровадження кредитно-модульної системи в організацію навчального процесу

Поняття пр European Community Course Credit Transfer System - Європейську систему трансферу оцінок. Можливості переведення національних систем в ECTS. Вимоги кредитної системи до розробки академічних планів навчання та робочих програм з навчальних дисциплін. Шкала рівнів ECTS студентів. Кредитно-модульна система організації навчального процесу, як поєднання модульних технологій

навчання та залікових освітніх одиниць (залікових кредитів). Заліковий кредит, модуль та змістовий модуль. Контроль академічної успішності студента. Запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу (КМСОНП) в Україні.

Тема 5. Знання наукової і прикладної психології як основи навчального курсу

Структура наукової психології. Принцип системності у викладанні психології. Опора на абстрактні поняття та загальні наукові категорії при викладанні знань теоретичної психології. Головні проблеми при викладанні теоретичної психології. Специфіка наукової мови і доцільність її переводу на побутову мову. Прийоми викладання знань прикладної психології. Особливості практичної психології й можливості її використання у викладанні психології. Викладання основ психотехнологій та методів практичної психології. Використання друкованих та електронних джерел знань для викладання психології.

Змістовий модуль 2. Зміст психологічної освіти та розробка навчального курсу по психології.

Прийоми активізації учбово-пізнавальної діяльності студентів та засоби діагностики якості знань

Тема 6. Форми навчальних занять та методика їх проведення

Основні види навчальних занять у вищих навчальних закладах: лекція; лабораторне, практичне, семінарське, індивідуальне заняття; консультація. Функції лекції. Методичні прийоми активізації мислення студентів на лекції: проблемність викладання навчальної інформації, риторичні питання. Навчальна мета семінарських занять. Технологія керування пізнавальною діяльністю студентів на семінарських заняттях. Оволодіння вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці як основна мета практичних занять. Різновиди практичних занять залежно від місця їх проведення. Основні форми здійснення самостійної роботи: індивідуальні завдання з окремих дисциплін у формі рефератів, узагальнень практики, розрахункових або графічних робіт тощо при консультуванні з боку викладача; курсові проекти (роботи), дипломні (кваліфікаційні) проекти (роботи). Основні види практики у вищих навчальних закладах: ознайомча, навчальна, переддипломна.

Тема 7. Технологія розробки навчального курсу з психології

Планування навчальних занять і самостійної роботи аспірантів. Вибір навчальних посібників, підручників та інших матеріалів по дисципліні. Добір змісту курсу і його відповідність державному стандарту. Встановлення логічного зв'язку між темами, що вивчаються. Постановка учбових цілей. Розробка робочої програми курсу. Підготовка тематичного плану занять. Розробка опитувального листа для оцінки курсу аспірантів. Планування окремих навчальних занять. Розробка критеріїв оцінки знань і умінь. Розробка формату проведення курсу: його організація, порядок і темп проходження, кількість, характер і часові рамки проведення тестів, використання технік оцінювання, вибір лекційних і семінарських (практичних) форм проведення занять.

Тема 8. Викладач психології як суб'єкт педагогічної діяльності

Загальна характеристика педагогічної діяльності. Мотивація педагогічної діяльності. Функції викладача психології та його ролі. Педагогічні здібності та

особливості їх розвитку. Індивідуальний стиль діяльності викладача психології. Особливості вербальних та невербальних засобів спілкування в педагогічній діяльності. Специфіка розвитку особистісних якостей викладача. Взаємодія суб'єктів освітнього процесу. Загальна характеристика навчального співробітництва. Педагогічне спілкування як форма взаємодії суб'єктів освітнього процесу. «Бар'єри» в педагогічній взаємодії, спілкуванні і учбово-педагогічній діяльності. Механізм педагогічної взаємодії і способи його реалізації в практичній роботі на рівні взаємовідносин і на рівні виконавчих дій. Критерії професійної кваліфікації науково-педагогічних працівників вузів. Знання, уміння, здібності та особистісні якості викладача психології.

Тема 9. Прийоми та засоби активізації учбово-пізнавальної діяльності аспірантів

Мотивація діяльності та створення відповідної ціннісно-мотиваційної сфери. Методи формування пізнавального інтересу: пізнавальні ігри; навчальні дискусії; створення ситуацій емоційно-моральних переживань; створення ситуацій пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості.

Активні методи викладання психологічних дисциплін. Наочність та її значення при поясненні психологічного матеріалу. Вимоги до підбору і використання наочності на заняттях із психології.

Прийоми активізації розумової діяльності у процесі засвоєння психологічного матеріалу: риторичні питання по зміст вивченого матеріалу, психологічні завдання, аналіз проблемних ситуацій, відповіді на програмовані та альтернативні тестові питання, що орієнтовані на розвиток творчих здібностей аспірантів.

Тема 10. Організація контролю та оцінка якості знань

Поточний; проміжний (рубіжний); відстрочений контроль, або контроль збереження знань; та підсумковий контроль. Рівні контролю: самоконтроль, кафедральний, ректорський та міністерський. Семестровий контроль з певної дисципліни у вигляді семестрового екзамену, диференційованого заліку або заліку. Форми проведення семестрового контролю (усна, письмова, комбінована, тестування тощо), зміст і структура екзаменаційних білетів (контрольних завдань) та критерії оцінювання. Оформлення результатів семестрового контролю. Особливості оформлення заліково-екзаменаційних відомостей з практик. Державна атестація здобувачів вищої освіти.

3. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навчальний посібник / І.М. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
2. Жуков С. М. Викладання психологічних дисциплін у сучасних навчальних закладах: навч. посіб. / Сергій Михайлович Жуков, Вячеслав Валентинович Самойлов. – Артемівськ : ДонУЕП, 2015. – 435 с.
3. Карандашев В. Н. Методика преподавания психологии : [учеб. пособие] / В. Н. Карандашев. – СПб. : Питер, 2005. – 250 с: ил. – (Серия «Учебное пособие»).
4. Методика викладання психології у вищій школі: курс лекцій для студентів спеціальності 053 «Психологія» ОС «Магістр» / укладачі Т.Д. Щербан, С.І. Алмаші. – Мукачево : МДУ, 2017. – 53с.
5. Методика викладання психології у вищій школі : [навч. посіб.] / Ю.Ю. БойкоБузиль, С.Л. Горбенко та ін. – К. : Атіка, 2012. – 272 с.
6. Нагаєв В. М. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник / В.М. Нагаєв. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 232 с.
7. Перспективні освітні технології: науково-методичний посібник / За ред. Т.С. Сазоненко. – К.: Гопак, 2000. – 560 с.
8. Резван О. О. Методика викладання у вищій школі / О.О. Резван. – Харків, ХНАДУ: «Міськдрук», 2012. – 152 с.
9. Слепкань З. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі / З.Слепкань. – К.: НПУ, 2005. – 239 с.
10. Щербан Т.Д. Психологія навчального спілкування / Т.Д. Щербан. – К.: Міленіум, 2004. – 345 с. 23.
11. Щербан Т.Д. Теорії навчального спілкування: основи компетентності вчителя II / Т.Д. Щербан. - Мукачево: Карпатська вежа, 2003. – С. 45–68.

Додаткова література

1. Білоус В. Т. Основи організації та методики викладання у вищій школі : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / В. Т. Білоус, Л. І. Горюнова, А. В. Цимбалюк, С. Я. Цимбалюк // Державна податкова адміністрація України; Академія держ. податкової служби України. – Ірпінь : Академія ДПС України, 2001. – 144 с.
2. Булгакова Н. Б. Методика викладання у вищій школі: [навч. посібник] / Н.Б. Булгакова, В.О. Рахманов. – К. : НАУ, 2012. – 204 с.
3. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи: підручник за модульнорейтинговою системою навчання для студентів магістратури / С.С. Вітвицька. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 384 с. Методика викладання психології у вищій школі
4. Кудіна В. В. Психологія вищої школи : [курс лекцій] / В. В. Кудіна, В. І. Юрченко. – К. : КСУ, 2004. – 176 с.
5. Козлова Г. М. методика викладання психології у вищій школі: Навчальний посібник. – Одеса: ОНЕУ, ротاپронт, 2014. – 200 с.
6. Максименко С. Д. До проблеми розробки освітньо-кваліфікаційної характеристики сучасного психолога / С. Д. Максименко, Т. Б. Ільїна // Практична психологія та соціальна робота. – 1999. – № 1. – С. 2–6.
7. Методика викладання у вищій школі. Методичні рекомендації / Уклад. В.В. Стинська. – Івано-Франківськ: НАІР, 2016. – 65 с.

8. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи: навчальний посібник / В.Л. Ортинський. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.
9. П'ятницька В. Основи наукових досліджень у вищій школі / В. П'ятницька, І. Позднякова – К.: Центр навч. літ-ри, 2003. – 116 с.
10. Педагогіка вищої школи: навчальний посібник / [З.Н. Курлянд, Р.І. Хмелюк, А.В. Семенова та ін.]; за ред. З.Н. Курлянд. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2005. – 399 с.
11. Плекаємо педагогічну майстерність : Навчальний посібник / В.А. Семиченко, О.С. Снісаренко, О.В. Брюховецька, А.Ш. Кудусова. – Вінниця : Планер, 2010. – 674 с.
12. Подоляк Л.Г. Психологія вищої школи: Практикум: [навч. посібник] / Л.Г. Подоляк, В.І. Юрченко. – К. : Каравела, 2008. – 336 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.psyh.kiev.ua>
13. Туркот Т. Педагогіка вищої школи: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Т.І. Туркот. – К.: Кондор, 2011. – 628 с.
14. Ушкаренко В. О. Організація самостійної роботи студентів /В.О. Ушкаренко, Н.Д. Смолієнко, І.В. Осадчук, Т.І. Виноградова. – Херсон: Айлант, 2005. – 96 с.
15. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: навчальний посібник /М.М. Фіцула. – К.: Академвидав, 2006. – 351 с.
16. Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень: навчальний посібник / Г.С. Цехмістрова. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2004. – 240 с.

4. ФОРМА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ – ЗАЛІК

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

- оцінка активності на аудиторних заняттях;
- усне опитування на семінарських заняттях;
- тематичне тестування на семінарських заняттях;
- письмові контрольні роботи за відповідними модулями;
- контрольні роботи за відповідними модулями;
- перевірка виконання навчально-дослідного завдання;
- поточне та підсумкове тестування.

ЗМІСТ

Вступ	3
1. Мета та завдання навчальної дисципліни	3
2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни	5
3. Рекомендована література	8
4. Форма підсумкового контролю успішності навчання	9
5. Засоби діагностики успішності навчання	9

Навчально-методичне видання

Бегеза Людмила Євгенівна

**Програма навчальної дисципліни
«Методика викладання психологічних дисциплін»**

Відповідальний за випуск Л.М. Завиніченко
Комп'ютерний набір Л.Є. Бегеза

Підписано до друку 26.10.2017 р. Формат 60×84/16. Папір офсетний.

Друк ротатійний трафаретний. Ум. друк. арк. 0,5.

Наклад 10 прим. Зам. № _____

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготовників і розповсюджувачів видавничої продукції.

Серія ДК №1805 від 25.05.2004.

Інститут підготовки кадрів
державної служби зайнятості України (ІПК ДСЗУ)
03038, Київ – 38, вул. Нововокзальна 17.
Тел./факс (044) 536-14-85